

[Transcript] Forklart / Krig, korrupsjon og dødsflommen i Libya

For i uke opplevde folk i Lidia et regnvær de aldri har sett maken til.

Uværet som hadde herget i Hellas bevegte seg nå til nordafrika og styrte regnene førte til store oversvømmelser.

Så kom flodbølgen.

Da to demninge brast kom en 7 meter høy vegg av vann og skyldte over byen derna.

Nå er ødelægsene ufattelige.

Men kunde det vært umgått?

Du hører på forklart fra Aftenbosten en podcast da vi forklarer deg enighet i hver episode.

I dag om Flommen som skyldte hele Nabolag ut i Middelhavet.

Jeg heter Synes Øhl og i dag er det tirsdag 19. september.

Det bodde vel 90-100.000 mennesker der, altså en by nesten på størrelse med Trondheim.

Bak i baklandet der var det en del fjell.

Hvilket tør at man da har vært sårbar for Flommen som kunne komme når det kommet uvær i deres retning.

Tor Arne Andreassen er journalist i Aftenbosten og tidligere mittøsten korrespondent.

Nå dekker han Flommenkatastrofen i den libiske byen.

Før Flommen var derna en typisk kystby nord i Afrika.

Med palme langs veiene, brune og gule blokker tett i tett, og en lang, flat kystlinje så langt øye kan se.

Men bildene fra derna i dag viser noe helt annet.

De første bildene som vi så fra derna etter katastrofen sist helge var jo da satte litt bilder.

Da vi kunne se at store deler av byen var da blitt skylt ut nærmest på havet.

Jeg har snakket med folk som sier det at den her elveleie som var hvor Flommenet kom, der har sidene på elven flyttet seg 40 meter i vær retning.

Og bare revet med seg bygninger som sto langs elven der.

Og betongbroer som gikk over elve er bare blitt skylt vekk, ødelagt av ting som har kommet med vann og nedover.

Og man vet jo ikke helt hvor mange mennesker som døde da.

Det skjedde med en kanskje 20.000 mennesker som er døde i denne katastrofen.

Hva var det egentlig som skjedde?

Det som skjedde var at det kom en stormen Daniel som jo litt noen dager tidligere hadde skapt voldsomflom i Hellas bulgaria og i Turke.

Og dette skapt fikk jo så mye vann til å renne nedover der hvor elven vannet vi skår.

Og den trykker på disse demningen som er deroppe ble så stort at de brast.

Og det skapt da en 7 meter høy bulge som ødelag byer en fullstandig.

Det er noen helt forferdelige bilder som vi har sett fra derna og mye av det er så sterk at vi ikke kan gjenni det.

For når man ser video av noen av offrene, mange av dem barn som har blitt drevet ut med sjøen, ligger og flyter i sjøen og de blir oppdaget av båter som er ute i sjøen der, så er det klart at det sier noe om hvilket enormt omfang denne katastrofen har hatt.

Man ser at det er flere og flere døde som er skylt i land etter katastrofen.

Nå leter folk i Libia etter svar på hvordan dette kunne skje og hvem som har ansvaret.

Noen i landets ledelse mener at dette var Guds vilje og at ingen kan klandres for en naturkatastrofe.

Men er det egentlig sånn? Eller har menneskelig svikt gjort katastrofen mye vare?

[Transcript] Forklart / Krig, korrupsjon og dødsflommen i Libya

Så de er en av de mer kontroversielle tingene nå i etterkant, hvor hvite blir varslet eller ikke. Vær varslerne visste at denne stormen var på vei mot Libia. Vi har hørt at det var blitt et varsel om at folk skulle komme seg bort fra den delen av byen som er ut mot kysten, fordi man fryktet en springflo, altså at havenniveau kommer høyere enn det normalt er. Men så vidt jeg vet, så ble det ikke gitt noe varsel om at det kunne komme en voldsomflom. Det ble faktisk litt motstridende melinger fra myndighetene til befolkningen. De fikk også beskrive å holde seg inn, fordi myndighetene mente at den beste beskyttelsen folk kunne ha var å holde seg inn og ikke være ute der hvor elementene var kraftigst. Det er resultatet at når denne demningen brast midt på natten, så var det mange mennesker som bare lå og sov i leilighetene sine, og da ble offer for katastrofen. Det er flere grunner til at stormen ble så farlig. For det første var det ekstremt mye nedbør. På bare ett døgn regnete like mye som det ellers gjør på ett og et halvt år. Menskets skapte klimaendringer og høye temperaturer gjorde situasjonen enda være. Den høye temperaturen i Middelhavet gjorde stormen kraftigere, og i tillegg er det blitt veldig tørt i Libia. Og når jorden er så tørr, så trekker ikke vannet ned i bakken, men det bare flyter videre. Åsluke blir vannmassene store på vei mot demningene over byen derna. Men nå, etter katastrofen, ser mange også kritisk mot disse demningene som skulle beskytte byen. Det er jo de som mener at det er så mye regn som det kommer på en gang, så vil ikke disse demningene ha tålt den poisseringen uansett. Men det får vi aldri svare på, men det vi vet er at det har vært varsler om at disse demningene har vært sårbare i lang tid. De ble bygget på 70-tallet og allerede på 80-tallet kom meldingen om at de var blitt skadet av stormer som hadde vært. Og det har vært fra myndighetene til et oppdrag til et yrkesfirma om å reparere disse demningene. Men det mener man nå etter tid til at ikke har skjedd. Hvorfor ikke? Det det ser ut som er at på grunn av revolutionen i Libia i 2011, så ble det en voldsomt usikkeringssikkeringsmeste situasjon i Libia. Og at det derfor man da ikke klarte å få reparert disse demningene som man hadde planlagt. Revolutionen i 2011 preger fortsatt Libia. En stor del av bakgrunden var at folk var lei av diktatoren Muammar Al-Qaddafi. Al-Qaddafi var diktator i Libia i en 30-års tid. Han var ung officer, da han og de militære grep makten på slutten av 70-tallet. Han var en kjent som er veldig eksentrisk diktator, som likte å reise rundt med et diggert telt, og som hadde mye rare der om hvordan verden skulle være. Da den arabiske våren kom til Libia, slo Al-Qaddafi hart tilbake mot opprørende Øst i landet. Det førte til at NATO grep inn med en stor aksjon, der også norske jagefly slapp bomber over det afrikanske landet. Revolutionen i Libia i 2011 var omkring en ting, above all else, å begynne Al-Qaddafi fra kjent.

[Transcript] Forklart / Krig, korrupsjon og dødsflommen i Libya

Libia-Muammar Al-Qaddafi var kjent og kjent for 42 år i kjent. I den beskyttede jembelen ble Gaddafi tatt. Det det ente med var at opprørende vant og Gaddafi ble drept. Men man klarte ikke da å få et stabilt i Libia. Man fikk et svært ustabil land, som har vært i chaos nå siden 2011. Så selv om diktatorn ble kastet, så ble det ikke det fredelige samfunnet som mange Libiere hadde håpet på. Ustabiliteten har gjort at det nå er to veeringer, og begge vil styre hele landet. For befolkningen i Libia så har det tragisk nok vært sånn at man ser bare at landet synker mer og mer enn ned i chaos og i usikkerhet. For eksempel fra kriminelle som lever av akidna på folk og krever statning og den type ting. Så ved likhold av demningen var kanskje ikke akkurat øvers på listen hverken under Gaddafi eller tidenetter? Libia er jo faktisk et rikt land som burde at råd til å holde demninger og sliktene i jorden. Det er en masse åldre og gas. Men det har da blitt vannskjøttet i mange, mange tiår. Og det ble jo da enda vært etter chaoset som oppstår i 2011. Og det er typisk det at det blir satt av penger til å reparere disse demningene. Også i ettertid så er det ingen som kan gjøre redd for hva som egentlig skjedde hvor ble det av de pengene og hvorfor ble ikke demningene reparert. Det enkelte svaret er antagelig at sikkerhetssituasjonen var så alvorlig at det var ikke noe som jeg gikk gjøre. Og så kan det være då dårlig styring eller korrupsjon som gjør at man ikke har klart å omgå de problemene som har vært og likevel få gjort noe med en situasjon som vi nå ser da ikke sånn skaper 10.000er av og fre. Hvordan går egentlig redningsarbeidet i Libia? Ja, det vi så helt innhenningsvis var jo at veldig mange mennesker dro ned i området der Flommen hadde gjort med skade for å se om de kunne finne siden en kjære som da var blitt savnet. Etter hvert som måtte man stenge av byen fra det ble for mange mennesker som var i et farlig område. Det har blitt komplisert at vi at hele byen er deltid 2 hvor elven rev med seg ting, så forstå de broene som mennesker gikk fra en bydelen til en eller andre. Det er svære avstand når jeg snakker om her hvor det er veldig krevet å få fram folk som skal gjøre redningsparade og få frem utstyr

og den typen ting.

Det som er positivt her er at de to konkurrerende myndighetene i Libia samarbeider nå for å prøve å få det til å gå bedre.

Men det er jo stor utfordringer.

Vi så et eksempel nå på at det kan være farlig

ved at det var fire redningsarbeider som ble drept

og de havn til en bilurik når de var på vei til katastrofområdet.

Hittels er minst 11.000 mennesker bekreftet omkommet, etalt som forventes å stige.

Men det er jo flere land rundt i Libia som har lignende utfordringer,

altså kombinasjon av tørket, ustabil regjering

og manglene ved likhold av infrastruktur.

Er det sånn at nå lignene kan skje igjen?

Ja, vi vet i hvert fall at flom kommer til å skje igjen.

Og på grunn av menneskelskapt klimaendring

så ser man at det er flere flommer enn det man har vært vant til før,

og de blir stadig mer kraftigere.

Så de skal på mer ødeløkse.

Og så er det jo da mange av disse hendelsene skjer i den delen av verden hvor folk har minst ressurserierne.

Og det skal på en enda vanskeligere forhold når disse landene

også da ofte har ustabilere regjeringer

og kanskje da ikke er verdens beste styre.

Du har rørt en podcast fra Aftenposten.

Det var Torarna Andreasen som forklarte deg årskakende som førte til katastrofen i Libia.

Denne personen er laget av produsent Anders Weberg og meg, Synesø Hol.

Resten av forklart er David Vakone,

Ola Veggessveik og Jennifjølland.

Lyden du hørte er fra Nyhjøtsbyråa AP.

Og helt i slutt,

mange av dere har spurt om hvilke kan lage en lengre variant av forklart.

Og det har vi jo på en måte gjort.

Podcasten Dupedik går dypt inn i fenomener i tiden vi leverer i

om mekanismen er bak konspirasjonsteorier

og om demokrati er den beste styreformen for å ta tak i klimaproblemene.

Hvis du ikke har hørt om Dupedik enda, så bør du ta en litt.

Jeg er både lærerikt og underholdende,

og så gir det deg litt mer kontekst og gode argumenter

som du kan ta med deg inn i diskusjoner med venner og familie.

Og spise, drikke, kjøre bil, dra på fere,

bare gå ut døra har blitt mye dyrere,

og med desinen som skal fikse problemet,

[Transcript] Forklart / Krig, korrupsjon og dødsflommen i Libya

hele styringsrenten med 0,25 prosenten etter til 4 prosent.

Er renta.

Men når renta stikst, så blir jo boliglående sykt dyrt,
og må det være sånn?

I podcasten Dupedik undersekker vi de store spørsmålene om tiden vi lever i,
og prøv å gi deg svaren du ikke bare kan gogle deg frem til.

Ny episode kjem onsdag 20. september.

Du finner den hos Aftenposten eller i poddmi.